

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Рівненський державний гуманітарний університет

**ФІЛОСОФІЯ.
ПЕДАГОГІКА.
СУСПІЛЬСТВО**

Збірник наукових праць РДГУ

Випуск 1

Засновано у 2011 році

Рівне – 2011

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60
Ф-561

Рецензенти: **Закович М.М.** – д. філос. н., професор кафедри культурології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Лісова С.В. – д. пед. н., професор, директор Інституту педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, дійсний член АПСН;

Троян С.С. – д. і. н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету

Ф-561 **Філософія. Педагогіка. Суспільство :** Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 1. – Рівне : видавець О. Зень, 2011. – 319 с.

ISBN 978-617-601-024-1

Концепція збірника базується на науковій актуалізації методологічних засад гуманітарного знання і висвітленні духовно-практичного потенціалу наук про людину і суспільство. Розрахований на фахівців гуманітарних і соціально-політичних наук.

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60

ISBN 978-617-601-024-1

© Рівненський державний
гуманітарний університет, 2011

Головний редактор:

Шугасва Л. М. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету.

Редакційна колегія:

Булига І. І. – к. філос. н., доцент кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету (відповідальний редактор);

Вербець В. В. – д. пед. н., професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету;

Гон М. М. – д. політ. н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету;

Докаш В. І. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри соціології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Дем'янюк Т. Д. – к. пед. н., професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Дичківська І. М. – к. пед. н., професор кафедри педагогіки і психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН (відповідальний редактор);

Жилюк С. І. – д. і. н., професор, завідувач кафедри релігієзнавства Національного університету «Острозька академія»

Литвиненко С. А. – д. пед. н., професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малафійк І. В. – д. пед. н., професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН;

Павелків Р. В. – д. псих. н., професор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету, академік Академії наук Вищої школи України;

Пальчевський С. С. – д. пед. н., професор кафедри загальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко О. Б. – д. пед. н., професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Т. І. – к. пед. н., професор, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН;

Постоловський Р. М. – к. і. н., професор, завідувач кафедри всесвітньої історії, ректор Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, член-кореспондент АПСН;

Саух П. Ю. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, ректор Житомирського державного університету імені Івана Франка, академік Академії наук Вищої школи України;

Стоколос Н. Г. – д. і. н., професор, завідувач кафедри філософії і соціальних наук Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету;

Швецова-Водка Г. М. – д. і. н., професор кафедри бібліотечознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету;

Яроцький П. Л. – д. філос. н., професор, головний науковий спеціаліст Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України.

Друкується за рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
Протокол № 10 від 27 травня 2011 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації:
Серія KB № 17745-6595P

Адреса редакції: кафедра філософії,
Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027

ЗМІСТ

Філософія

<i>Гур'янова І. Е.</i>	9	Принцип об'єктивності історії та історичного в пізнанні соціальних явищ
<i>Заглинська Л. В.</i>	22	Філософія економіки ХХ ст. в контексті сучасних соціально-економічних трансформацій
<i>Коберник Н. І.</i>	35	Феномен Кирила і Мефодія: культурно-релігійний аспект
<i>Шугаєва Л. М.</i>	46	Ідейно-світоглядна трансформація православного сектантства в Україні
<i>Шамсутдинова-Лебедюк Т. Н.</i>	54	Глобалізація та іслам
<i>Шевчук К. С.</i>	64	Основні аспекти теорії цінності Романа Інгардена
<i>Шевчук Д. М.</i>	76	Постмодерні виміри політичної філософії

Педагогіка

<i>Безкорвайна О. В.</i>	90	Проблема особистісного самоствердження в педагогічних дослідженнях
--------------------------	-----------	--

<i>Генсіцька- Антонюк Н. О.</i>	102	Роль системи освіти у формуванні гендерної ідентичності особистості
<i>Гудовсек О. А.</i>	110	Естетичне виховання в філософському ракурсі (історичний аспект)
<i>Дем'янюк Т. Д.</i>	120	Теоретико-методологічні засади формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця
<i>Дичківська І. М.</i>	129	Інноваційні підходи у побудові виховного простору школи Саммерхілл
<i>Кособуцька Г. П.</i>	141	Діалогічний рівень підготовки майбутнього педагога: теоретико-методологічні основи
<i>Петренко О. Б.</i>	154	Гене́за гендерного підходу до освіти у контексті української філософської думки
<i>Поніманська Т. І.</i>	165	Гуманізм як ціннісна характеристика педагогічної діяльності
<i>Пироженко Л. В.</i>	176	Проблеми підручникотворення у період реформування змісту загальноосвітньої школи (1964-1976 рр.)
<i>Рицька Н. Ф.</i>	186	Педагогічні аспекти гендерного виховання молодших школярів

<i>Сорочинська Т. А.</i>	195	Становлення професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних закладах Рівненщини (1939-1941 рр.)
<i>Тимочко І. Б.</i>	206	Особливості організації напрямів просвітницької діяльності православних братств Волинської губернії
<i>Ціпан Т. С.</i>	217	Формування громадянськості у підлітків в умовах дитячо-юнацьких об'єднань

Суспільство

<i>Булига І. І.</i>	228	Релігійно-церковне життя Волині у контексті політичних трансформацій (1939-1941 рр.)
<i>Ворон О. П.</i>	238	Місіонерська діяльність Римокатолицької церкви в умовах незалежності української держави
<i>Гон М. М.</i>	250	Забезпечення прав етнічних меншин у Другій Речі Посполитій
<i>Дубей В. І.</i>	262	Правові засади співпраці України з ЄС у галузі міжнародних автомобільних перевезень

<i>Жилюк С. І.</i>	272	Роль духовенства Волині–Житомирщини у соборному русі 1920-х рр.
<i>Мишков В. Я.</i>	286	Діяльність митрополита Адріана (Четвергова) в контексті модернізації Російської Старообрядницької православної Церкви
<i>Слесаренко А. В.</i>	296	Чеський андеграунд 70–80-х років ХХ ст.: історико-культурний аналіз
<i>Шеретюк Р. М.</i>	305	Окремі аспекти конверсії греко-уніатів Правобережної України до римо-католицизму наприкінці ХVІІІ ст.

10. Стенограма республіканської наради активу (28–29 березня 1967 р.) // ЦДАВО України. – Ф. 166. – Оп. 15. – Од. зб. 5387. – Спр. 10–34.
11. Документи засідання колегії Міністерства освіти УРСР (стенограма, рішення. Доповідні записки) від 4 лютого 1976 р. – Ф. 166. – Оп. 15. – Спр. 8860.

УДК: 371.013.42

Рицька Н. Ф.

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті досліджуються педагогічні аспекти гендерного виховання молодших школярів, особливості формування гендерних установок щодо власної і протилежної статі та роль вчителя у цьому процесі.

Ключові слова: *гендер, гендерне виховання, педагог, молодший школяр.*

В статье исследуются педагогические аспекты гендерного воспитания младших школьников, особенности формирования гендерных установок относительно собственного и противоположного пола и роль учителя в этом процессе.

Ключевые слова: *гендер, гендерное воспитание, педагог, младший школьник.*

In the article the pedagogical aspects of gender education of junior schoolboys, problem of forming of the gender settings, in relation to an own and opposite floor and role of teacher are probed in this process.

Key words: *gender, gender education, teacher, junior school students.*

Постановка проблеми. Становлення української держави відбувається в умовах швидких і глибоких суспільних змін, які зумовлюють нові реалії та вимоги до життєдіяльності сучасної дитини. Демократичні перетворення, що стають невід'ємною

складовою соціально-економічних змін, передбачають гармонізацію суспільних відносин, у тому числі і гендерних. Гендерні відносини, що існують у суспільстві, є відображенням його гендерної свідомості, важливим чинником у формуванні якої є система освіти. Саме через систему освіти можливо і необхідно закладати основи гендерних перетворень суспільства.

Загальний аналіз досліджень з проблеми. Аналіз наукової літератури свідчить про наявність певних напрямів дослідження: проблеми шкільної освіти з урахуванням гендерної складової досліджують Т. Говорун, О. Кікінеджи [1], Л. Міщик [7]; впровадження гендерного підходу до виховання підростаючого покоління – О. Петренко [8], О. Цокур, І. Іванова [10]; підготовка педагогів до гендерного виховання учнів – О. Гречишкіна, А. Гречишкіна, Т. Пулькіна [4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Освіта і виховання молодших школярів на засадах гендерного підходу є вимогою часу в умовах розбудови сучасного українського суспільства. Гендерне виховання передбачає виховання особистості, готової до самореалізації в різних сферах суспільного життя, незалежно від гендерних стереотипів. Гендерний підхід передбачає розкриття й аналіз відмінностей в освіті між хлопчиками й дівчатками, проблеми упереджень у змісті шкільної програми, гендерний дисбаланс у системі освіти в цілому [7, с. 121]. Гендерне виховання молодших школярів повинно здійснюватись на всіх етапах розвитку особистості.

Мета статті – розкрити сутність гендерного виховання учнів початкової школи, проаналізувати роль вчителя в цьому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційна педагогіка акцентувала увагу на явних біологічних відмінностях між хлопчиками та дівчатками, що на практиці оберталось закріпленням соціально сконструйованих відмінностей, серед яких домінував маскуліний стандарт патріархальної культури. А відтак виховання у школах не давало учням відчутти гармонійну основу відмінностей між чоловіком і жінкою, особливо у психології статі. Розвиток жіночої суб'єктивності та ідентичності був витіснений у традиційній педагогіці на периферію, не враховувався в складанні навчальних

планів, методик і програм. Нині гендерне виховання дітей, де активну участь бере школа, здебільшого продовжує відтворювати патріархальні стереотипи взаємодії статей у суспільстві і приватній сферах. Ці стереотипи все частіше вступають у суперечність з реальними трансформаціями гендерних відносин у сучасному українському суспільстві, стають на заваді розкриття індивідуальностей, гендерного рівноправ'я статей, розвитку демократичних відносин. Не дивлячись на всі спроби виглядати «особистісно-зорієнтованою», така педагогіка може бути тільки імперативною в своєму прагненні відпрацювати єдиний гендерний конструкт, підганяючи під нього всіх учнів. Така педагогіка позбавлена гендерного кругозору (чи гендерного виміру), нічого іншого запропонувати їй не може. Теоретичні розробки статево-рольового виховання за радянських часів торкалися в основному не гармонії міжстатевої взаємодії в рамках моралей поведінки, а врахування особливостей хлопчиків та дівчаток у вихованні як представників їх статі. Для розуміння і професійної участі в процесі гендерної соціалізації дітей педагогу необхідний відповідний методологічний і методичний апарат, що містить систему наукових знань про гендер, гендерні технології, фактори, умови і критерії ефективної гендерної соціалізації школярів [6, с. 214].

В закладах освіти України здійснюються важливі кроки на шляху структурно-організаційних змін змісту, методів і форм навчання. До навчальних планів запроваджуються нові елементи знань з українознавства, історії мистецтв, релігії, філософії, екології тощо.

На сьогодні важливими завданнями школи та сім'ї (на засадах взаємодії) у гендерному вихованні учнів початкової школи, посиленні його впливу на їх моральне становлення мають стати:

- орієнтація на виховання не дитини взагалі, а хлопчика чи дівчинки з притаманними їм психологічними відмінностями;
- урізноманітнення джерел і механізмів засвоєння гендерних моделей чоловічої та жіночої поведінки в рамках навчально-виховного процесу;
- адресність сексуальної просвіти, що передбачає доступність інформації з огляду на вікові індивідуальні можливості дітей, врахування сімейних умов їхнього розвитку;

- наявність національного підґрунтя у трактуванні статевих взаємин, послідовність, системність статевої просвіти дітей та юнацтва, що передбачає наступність і взаємозв'язок у передачі сексологічних знань та у здійсненні навчально-виховної роботи відповідної спрямованості [10, с. 8].

У школярів риси дошкільника і школяра уживаються в свідомості і поведінці у вигляді складних, динамічних і часто протилежних сполучень. В цьому віці, який, як кожний перехідний стан, дуже багатий прихованими можливостями, закладаються і формуються основи багатьох психічних якостей. Із вступом до школи змінюється весь уклад життя дитини. З'являється багато нових атрибутів, що підвищують її в своїх очах і очах оточуючих, особливо малюків. Дружба і приятелювання молодших школярів сконцентровані більшою мірою на груповій активності, ніж на індивідуальній.

На початку навчання дівчатка часто досягають більших, ніж хлопчики, успіхів завдяки більш диференційованій і тонкій ручній моториці, гарній поведінці. Підкреслюючи відмінності в поведінці і навчанні, педагог ризикує, по-перше, сприяючи фемінізації поведінки певної частини хлопчиків, по-друге, в іншій частини провокуючи агресивність до дівчаток, по-третє, формуючи у дівчаток зверхність до хлопчиків, неповагу до маскулінізації поведінки.

Авторитет вчителя для першокласників не має меж і переважає авторитет батьків, старших братів і сестер, ровесників. Іронічне ставлення батька до жінок взагалі і до вчительки не укріється від уваги дитини. Деколи це призводить до зниження авторитету вчителя. Інфантильність дитини не можна підкреслювати, особливо у хлопчиків, оскільки цей неконструктивний шлях може призвести до неправильного формування статевої поведінки та гендерних установок [4, с. 98].

Гендерне виховання – процес, спрямований на формування якостей, рис, властивостей, що визначають необхідне суспільству ставлення людини до представників іншої статі. Тому у сферу гендерного виховання входять не лише такі специфічні відносини між представниками чоловічої і жіночої статі, як подружні, але й

будь-які інші: в суспільному житті, праці, відпочинку тощо [6, с. 174].

Отже, мета гендерного виховання, на думку В. Кравця, полягає не лише у формуванні правильного розуміння сутності моральних норм та установок у сфері взаємин статей, але й потреби керуватися ними в усіх сферах діяльності. Тому у процесі гендерного виховання необхідно вирішити низку конкретних педагогічних завдань, до яких відноситься формування:

- соціальної відповідальності у взаєминах між статями, переконання, що і в сфері інтимних відносин людина не є незалежною від суспільства;

- прагнення мати міцну, дружну сім'ю, що відповідає сучасним вимогам суспільства: рівноправність батька й матері в сім'ї, народження кількох дітей; свідоме і відповідальне ставлення до їх виховання як до свого обов'язку перед суспільством загалом, перед своїми батьками і дітьми;

- здатності розуміння інших людей і почуття поваги до них не лише як до людей взагалі, але й як до представників чоловічої чи жіночої статі, здатності враховувати й поважати їх специфічні статеві особливості в процесі спільної діяльності;

- здатності й прагнення оцінювати свої вчинки стосовно інших, людей з урахуванням гендерної належності, виробляти поняття хорошого й поганого вчинку в сфері цих відносин;

- усвідомлення себе представником своєї статі, що підтримує самооцінку і почуття самоповаги, впевненість і потенціал самореалізації;

- необхідних навичок спілкування й взаєморозуміння, а також здатності приймати усвідомлені рішення у сфері міжстатевих стосунків;

- уміння дружити і любити, досвіду нестатевої любові [6, с. 175].

Гендерне виховання необхідно здійснювати з використанням таких традиційних засобів педагогічного впливу:

- своєчасна реакція дорослих на ті чи інші особливості поведінки дітей, їх взаємини з однолітками протилежної статі, емоційна оцінка цих особливостей; адекватна реакція на ті чи інші прояви сексуального розвитку дитини, що ґрунтується на розумінні

того, що в їх розвитку є нормальним, а що – відхиленням від норми;

- приклади ставлення дорослих до представників іншої статі на основі гендерної рівності.

Гендерне виховання тісно пов'язане з моральним, фізичним, естетичним, розумовим і трудовим. Наприклад, у процесі трудового виховання створюються уявлення дітей про те, що праця людей різної статі має свою специфіку, яка пов'язана з фізіологічними особливостями та історичним аспектом розвитку людини: праця чоловіків традиційно передбачає більші фізичні навантаження, ніж праця жінок. Зв'язок гендерного виховання з фізичним аналогічний: на заняттях фізкультури підбирають такі вправи, які розвивають різні фізичні якості і формують певне ставлення до стилю поведінки (фігура, постава, хода, динаміка рухів). Гендерне виховання пов'язане з естетичним, наприклад, в організації дозвілля, де враховуються надання переваги дітьми, залежно від статевих відмінностей. Зв'язок гендерного виховання з моральним виявляється в ознайомленні дітей з елементарними поняттями про мораль, роллю у суспільстві людей різної статі, орієнтації дітей на майбутню соціальну функцію [8, с. 114].

Таким чином, специфіка гендерного виховання полягає в тому, що дитина як суб'єкт діяльності не може виступати як безстатева істота. З одного боку, це означає, що для виховання можуть бути використані будь-які види діяльності, з другого – що важко знайти якийсь особливий вид діяльності, яку слід було б спеціально організувати чи стимулювати в інтересах гендерного виховання. Тому той чи інший вид діяльності учнів – праця, спілкування, гра, навчання – може служити інтересам виховання, якщо педагоги враховують у процесі їх організації загальні закономірності і крім того, оцінюють дії школярів з позицій гендеру, беруть до уваги характер відмінностей між ними, ступінь їх важливості і суспільної цінності.

У шкільному житті ми часто зустрічаємось ще з одним протиріччям: коли сам педагог забуває про свою гендерну роль, але разом з тим, вимагає від учня виконання ролі представника своєї статі. Наприклад, часто можна спостерігати таку картину: вчителька разом з дітьми їде в троллейбусі. Розсадивши дітей на

вільні місця, сама стоїть. Коли один хлопчик наважується запропонувати їй місце, то у відповідь чує: «Ні, ні, дякую, я постою». Педагог, забуваючи про свою статеву належність, не дає можливості проявити себе хлопчику як чоловікові. Для того, щоб розв'язати подібні суперечності, які трапляються у шкільному житті, педагог не має забувати про те, що насамперед він сам є яскравим прикладом у виконанні тих ролей, які він виконує на даний момент. Тому вчителів на прикладі власної поведінки необхідно допомогти дитині в оволодінні змістом соціально-статевої ролі людини.

Особливу увагу необхідно звернути й на забезпечення набуття дітьми широкого досвіду нестатевої любові. З почуттям любові дитина знайома з перших днів свого життя. Вона любить маму, тата, бабусю, рідних. Дуже важливо зберегти в дитині це чисте, щире почуття, навчити її проявляти увагу, турботу, ніжність до близьких людей. Саме тому треба, щоб дитина росла в сім'ї, де панує дух любові та взаємоповаги. У вихованні такого досвіду нестатевої любові важливе значення варто приділити культивуванню у дітей таких соціальних видів любові: любов до рідного дому, рідних і близьких, праці, мистецтва, природи, тварин. Навчити любити – значить навчити завжди захоплюватись прекрасним, навчити творити добро, приносити близьким радість.

Права дітей на сексуальні знання так часто порушуються (їх не отримують в дитячому освітньому закладі, від батьків, немає відповідних друкованих видань), що спеціалісти вважають реалізацію принципу авторитетності через джерела сексуальної інформації важливою умовою нормального психосексуального розвитку дитини [2, с. 218]. Якщо через якісь причини батькам чи вчителю незручно пояснювати дітям те, про що вони запитують (не вистачає знань чи вміння говорити на теми сексуальності), таким авторитетним джерелом інформації може стати компетентний соціальний педагог.

Принцип опори на життєвий досвід дитини багато в чому збігається з дотриманням принципу природовідповідності у доборі дидактичного матеріалу. Пояснення дорослих має бути доступним для осмислення дітьми, а значить, відповідати рівню їх психічних

та інтелектуальних можливостей, спиратись на їхній досвід. Зрозуміла для дитини інформація не викликає, як правило, додаткових питань.

Спеціалісти підкреслюють, що інформація з питань статі повинна бути адресною, тобто розрахованою на індивідуальність дитини. Потрібно з'ясовувати тільки ті питання, які цікавлять в конкретний момент, говорити про те, про що запитують. При цьому відповіді повинні бути короткими та однозначними. Психологи рекомендують керуватися таким принципом – говорити правду, і тільки правду, але не всю.

Статева просвіта дітей не повинна їх сексуально збуджувати, включати елементи стимуляції сексуальної поведінки. Нехтування цим принципом в засобах масової інформації, зокрема на телебаченні, призводить до збочень у сексуальній поведінці дитини [2, с. 185].

Педагогічно спрямоване статеve виховання дітей дозволяє виробити у них стійкий імунітет проти «вуличної» просвіти, сформувані уявлення про відмінність правил чоловічої і жіночої поведінки. Така виховна робота сприяє засвоєнню нормативних основ дівчачої, хлопчачої поведінки. З цією метою ми провели просвітницьку соціально-педагогічну роботу з учнями 1–4 класів Бистрицької ЗОШ I–III ступенів Рівненської області та їх батьками. Робота складалася з циклу лекцій для батьків стосовно досліджуваної проблеми та бесіди з дітьми на тему: «Чи легко бути татом та мамою?». Заключним етапом нашої роботи було проведення круглого столу на тему «Хлопчики та дівчатка як майбутні чоловіки та жінки».

З метою підвищення гендерної культури батьків учнів початкової школи важливе значення має як фронтальна, так і диференційована робота з окремими сім'ями, в ході якої ми застосовували тематичні доповіді, лекторії, рекомендації для батьків. Підвищення гендерної культури батьків включає:

- повідомлення їм певного кола знань, які могли забезпечити розуміння важливості гендерного підходу до диференційованого виховання дітей різної статі в сім'ї;

- озброєння батьків конкретними методами цього виховання і вмінням їх реалізовувати на практиці.

На заключному етапі соціально-педагогічної діяльності між батьками відбувся обмін досвідом з гендерного виховання молодших школярів; вони зазначили, що в сім'ях почали відбуватися певні зміни: у дітей змінилося ставлення до батьків (в кращу сторону), вони стали більш уважними до інших, діти почали допомагати, а спільна діяльність татусів і синів, матерів і дочок сприяє ще більшому зближенню з дітьми. Отже, проведена нами соціально-педагогічна робота з учнями та їх батьками з гендерного виховання молодших школярів виявилася ефективною.

Висновки. У процесі гендерного виховання формуються моральні риси дитини, моральні звички поведінки, розвиваються вольові якості особистості. Не можна сформувати повноцінної гармонійної особистості без урахування вчителем статі дитини у навчально-виховному процесі. Таким чином, гендерне виховання має важливе значення для вирішення проблем морального розвитку українського суспільства.

Список використаних джерел і літератури

1. Говорун Т., Кікінеджи О. Гендерна ідеологія у навчально-виховному процесі / Т. Говорун, О. Кікінеджи // Освіта і управління. – 2003. – Т. 6. – № 4. – С. 56–69.
2. Говорун Т. В., Кікінеджи О. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. Навч. посібник / Т. Говорун, О. Кікінеджи / – Тернопіль : Богдан, 1999. – 384 с.
3. Говорун Т. В., Шарган О. М. Батькам про статеве виховання дітей / Т. В. Говорун, О. М. Шарган – К. : Рад. школа, 1990. – 160 с.
4. Гречишкіна О. Д., Гречишкіна А. П., Пулькіна Т. І. Підготовка майбутнього вчителя до гендерного виховання учнів в умовах реформування освіти в Україні / О. Д. Гречишкіна, А. П. Гречишкіна, Т. І. Пулькіна // Проблеми освіти. – 2002. – Вип. 28. – С. 95–101.
5. Колесов Д. В. Беседы о половом воспитании / Д. В. Колесов. – М. : Педагогика, 1980.
6. Кравець В. П. Гендерна педагогіка. Навчальний посібник / В. П. Кравець. – Тернопіль : Джура, 2003. – 416 с.

7. Міщик Л. І. Актуальність гендерного підходу в освіті / Л. І. Міщик // Проблеми освіти: Науково-методичний збірник. – К., 2002. – Вип. 27. – С. 118–127.
8. Петренко О. Б. Становлення гендерного підходу до освіти і виховання в українському суспільстві / О. Б. Петренко // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – Рівне: РДГУ, 2003. – Вип.27. – Ч.1. – С. 110–120.
9. Титаренко Т. Поняття „стать” у психології особистості / Т. Титаренко // Психолог. – 2003. – лютий. – № 6. – С. 13–15.
10. Цокур О., Іванова І. Гендерне виховання – нагальна потреба сучасної освітньої системи / О. Цокур, І. Іванова // Директор школи. Україна. – 2006. – №6. – С. 6–13.

УДК 37(09)(477.81)“1939/1940”

Сорочинська Т. А.

СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ РІВНЕНЩИНИ (1939–1941 РР.)

У статті розглядаються особливості становлення професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних закладах Рівненщини після приєднання краю до Української РСР.

Ключові слова: Рівненщина, освіта, педагогічні училища, вчительські кадри.

В статье рассматриваются особенности становление профессиональной подготовки будущих учителей в педагогических учреждениях Ровенщины после присоединения края к Украинской ССР.

Ключевые слова: Ровенщина, образование, педагогические училища, учительские кадры.

The article attempts to analyze the main aspects soviet education system in the Rivne region following the accession of the Ukrainian SSR.

Key words: Rivne region, education, pedagogical schools, pedagogical staff.